

Motion till riksdagen 2025/26:3527

av **Ulrika Westerlund m.fl. (MP)**

Sveriges arbete med mänskliga rättigheter

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att göra konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättningar, CRPD, till svensk lag och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om att ratificera konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, ICPPED, och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning om att ratificera tilläggsprotokollet till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ICESCR, och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning i syfte att ratificera tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa en nationell mekanism för strukturerad uppföljning och rapportering av hur arbetet med de olika åtagandena och accepterade rekommendationerna går och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att uppdatera den nationella strategin för mänskliga rättigheter, samt komplettera den med en handlingsplan, och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa oberoendet och finansieringen för Institutet för mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om regeringen ska åläggas en lagreglerad skyldighet att för riksdagen redovisa arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige har på många sätt gått framåt. Bland annat säkerställde den förra regeringen där Miljöpartiet ingick att Institutet för mänskliga rättigheter inrättades och att barnkonventionen blev lag. Ännu återstår dock ett flertal viktiga reformer. Med utgångspunkt i årets granskning av Sverige inom ramen för Universal Periodic Review, UPR, vill Miljöpartiet därför lyfta fram några särskilt angelägna åtgärder med fokus på vikten av det strukturerade uppföljande arbetet och ratificeringen av konventioner och tilläggsprotokoll.

I alla UPR-granskningar av Sverige och andra länder är det naturligtvis några rekommendationer som är återkommande, nästan oavsett vilket land det är som är föremål för granskningen. Det förekommer också att länder som själva är mycket långt ifrån att leva upp till olika åtaganden ger rekommendationer till andra stater om att vidta långtgående åtgärder på området. Detta är inbyggt i UPR-systemet, men stater som tar arbetet med mänskliga rättigheter på allvar, som Sverige, borde ändå ta rekommendationerna på allvar, särskilt när de sammanfaller med det som det egna civilsamhället kräver.

I årets UPR-granskning av Sverige finns några rekommendationer som fokuserar på inkorporerande av ratificerade konventioner i svensk lagstiftning, liksom andra rättsliga och konstitutionella reformer. Bland annat nämns konventionen om rättigheter för människor med funktionsnedsättning, CRPD. En förutsättning för ett sådant arbete är att det görs analyser av på vilka områden som den svenska lagstiftningen avviker från åtaganden i konventionerna. För att en konvention ska kunna bli svensk lag krävs en utredning om hur detta bäst ska kunna bli verklighet. Vad gäller funktionsrättskonventionen vore detta ett önskvärt nästa steg.

Det finns också rekommendationer som handlar om att Sverige borde ratificera fler konventioner och tilläggsprotokoll, som konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden, ICPPED, tilläggsprotokollet till konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter, ICESCR, liksom tredje tilläggsprotokollet till barnkonventionen. Alla dessa rekommendationer ligger i linje med vad civilsamhället har drivit. Vad gäller konventionen om påtvingade försvinnanden så har frågan nyligen aktualiserats i Sverige av organisationer som arbetar för rättigheter för adopterade. En ratificering av tilläggsprotokollet till ESK-konventionen skulle möjliggöra för svenska medborgare att få sina egna fall där rättigheter kränkts av staten prövade av ESK-kommittén. På ett liknande sätt möjliggör tredje tilläggsprotokollet att barn kan driva egna individuella fall.

Andra rekommendationer som tar fasta på det strukturerade arbetet med mänskliga rättigheter handlar om att Sverige borde införa en nationell mekanism som fokuserar på uppföljning och rapportering av hur arbetet med de olika åtagandena och accepterade rekommendationerna går. En sådan strukturerad uppföljning kan bland annat innebära att regeringen tar initiativ till kontinuerliga och regelbundna möten med berörda aktörer inom civilsamhället, där organisationer som representerar rättighetsbärare har möjlighet att komma med inspel till regeringen om vilka åtgärder som krävs för att leva upp till åtaganden och rekommendationer. En form för ett sådant arbete är att införa en så kallad ungdomsriksdag, för att säkerställa att barns och ungdomars röster hörs och tas tillvara.

En åtgärd som skulle förbättra det strukturerade arbetet med mänskliga rättigheter är att uppdatera strategin för mänskliga rättigheter i Sverige. Den nu gällande strategin är från 2016 och behöver utvärderas och följas upp, i samarbete med civilsamhället, för att

sedan uppdateras för att säkerställa arbetet med att implementera och skydda mänskliga rättigheter i Sverige. Strategin borde också kompletteras med en handlingsplan. EU:s byrå för grundläggande rättigheter, FRA, har en arbetsgrupp för nationella handlingsplaner, vars erfarenheter Sverige skulle ta del av.

Flera rekommendationer handlar också om att säkerställa oberoendet och finansieringen för Institutet för mänskliga rättigheter, som slutligen inrättades 2022 efter att detta varit en rekommendation i flera UPR-processer och ett krav från många organisationer i civilsamhället. Oberoendet för MR-institutet har också diskuterats i närtid, sedan regeringen i december 2024 valde att utse två nya styrelseledamöter som inte nominerats av institutet. En av de av regeringen föreslagna styrelseledamöterna hade inte nominerats alls på det sätt som föreskrivs i lag. En tydlighet gällande oberoendet är centralt för trovärdigheten för arbetet med mänskliga rättigheter i Sverige.

Miljöpartiet menar att förutsättningarna för en grundlagsreglering av institutets uppgifter och ledningsform borde utredas. Det var också ett förslag från den utredning som utredde inrättandet av institutet. Med hänsyn till institutets viktiga uppgift att övervaka hur bland annat regeringen och statliga myndigheter efterlever mänskliga rättigheter, bör institutet garanteras en stark ställning som inte kan rubbas lättvindigt. En grundlagsreglering skulle säkerställa institutets långsiktiga existens och stärka dess möjlighet att behålla en oberoende och stark ställning över tid.

Utredaren ansåg också att det bör utredas om regeringen ska åläggas en lagreglerad skyldighet att för riksdagen redovisa arbetet med att säkerställa full respekt för Sveriges internationella åtaganden om mänskliga rättigheter. Vi anser att det finns skäl att överväga en sådan redovisningsskyldighet i syfte att säkerställa riksdagens insyn i hur arbetet fortskrider.

Ulrika Westerlund (MP)

Jacob Risberg (MP)

Camilla Hansén (MP)

Mats Berghund (MP)

Jan Riise (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Annika Hirvonen (MP)

Nils Seye Larsen (MP)